Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Farum Lokalhistoriske Forening

Majtræet

Juli 2026

Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Samtlige numre af Majtræet er nu digitaliseret. Hvis man ønsker en liste over alle numre af Majtræet skal man gå ind på følgende link: https://slaegtsbibliotek.dk/samlinger/aarboger og rulle ned til Farum.

I dette nummer af Majtræet genoptrykkes en artikel fra Majtræet nr. 78.

Selvbyggere i knibe

Historien om selvbyggerne i Andelsforeningen Ryttergården og Selvbygger-Sammenslutningen. Af Marianne Fogtmann

En forårsdag i marts 1964 tog Kate Nielsen og hendes mand Peter til Farum for at sætte et arbejdsskur op på den grund, de havde købt andelsbevis på. De regnede med i løbet af sommeren at skulle bygge sig et hus som selvbyggere. De var begge i begyndelsen af 20'erne, nyuddannede akademiingeniører og ivrige efter få eget tag over hovedet.
Der var dengang byggestop og mange restriktioner på byggeriet, blandt andet fordi der manglede håndværkere. Derfor kunne man nemmere komme til at bygge, hvis man erklærede, at man ville udføre en stor del af arbejdet selv.
Grunden havde Kate og Peter Nielsen fundet via en avisannonce, indrykket af Selvbygger-Sammenslutningen, der havde sit kontor på Nørrevoldgade 46 i København.
På et udstykningskort havde det unge par valgt grund på et område ved hjørnet af Gammelgårdsvej og Ryttergårdsvej på det, der siden blev omtalt som Gartnerjorden. I dag Rytterkrogen.
De havde indbetalt 5.000 kr.

”Det svarede til to måneders løn for en nyuddannet ingeniør, og vi havde lånt pengene”, mindes Kate Nielsen, der i dag bor i bofællesskabet Stavnsbåndet i Farum. *”Da vi begyndte at læsse skuret af kom en mand og spurgte, hvad vi var i gang med. Vi skal bygge hus her, forklarede vi. Grunden er altså ikke solgt endnu, og jeg bestemmer selv, hvem der skal bygge, sagde manden, der viste sig at være ejeren, gartner J. Sinius-Clausen. ”*

Skandale

Selvbyggernes første møde med Gartnerjordens ejer blev beskrevet i Aktuelt 24. marts 1964 og satte gang i afsløringen af en økonomisk skandale, der endte med, at tre fra Selvbygger-Sammenslutningens ledelse i 1965 fik fængselsdomme for underslæb mod ca. 500 selvbyggere, hvis penge var blevet brugt til meget andet end at købe grunde.

Andelsforeningen Ryttergården i Farum, som Gartnerjorden var en del af, var Selvbygger-Sammenslutningens største projekt, og der blev skrevet meget om det i aviserne.

19. maj 1964 kunne man i Ekstrabladet læse, at 117 selvbyggere på Ryttergårdens jorder i Farum stod i fare for at miste deres

SKAL DE BYGGE SELV?

Ja. det skal De vel for det er den eneste mulige løsning på DERES BOLIGPROBLEM, og så kan De faktisk ikke gøre noget bedre end at ringe til os eller aflægge os et besøg, så De kan få oplysning om, hvordan De bærer Dem ad med at få eget hus med kun nogle få tusinde kroner i egenkapital og samtidig tjene 30.000 SKATTEFRIE KRONER.

SELVBYGGER-SAMMENSLUTNINGEN
Nørrevoldgade 48, K.
Minerva 98 03

En af selvbyggersammenslutningens lokkende annoncer.

byggegrunde. Selvbygger-Sammenslutningen havde nemlig ikke været i stand til at betale afdrag på de pantebreve, der stod i Ryttergården.
Sammenslutningen havde købt gården af tømrermester F. Dannemand Petersen og entreprenør Søren Larsen for ca. 4,8 mio.kr. Hvis ikke Selvbygger-Sammenslutningen betalte på pantebrevene til dem, var der risiko for, at handelen måtte gå tilbage, og at Ryttergårdens jorder ville blive solgt til anden side, hen over hovederne på selvbyggerne, der havde betalt andelsindskud på mellem 5.000 og 10.000 kr. hver.

Udstykningsplan

Hvor kaotisk det skulle blive, vidste selvbyggerne ikke i marts 1964.
Farum Kommune havde på sit møde 19. marts 1964 godkendt en udstykningsplan for både Ryttergårdens sydlige del og for Gartnerjorden.
Projektet på Ryttergårdens sydlige del omfattede 60 parceller på 800 kvadratmeter og 56 kædehusparceller på 430 kvadratmeter. Den nordlige del var et industriområde, som Farum kommune ikke havde planer om at udstykke lige med det første.
I Selvbyggernes andelsbeviser indgik det forventede hurtige salg af industrigrundene på en måde, der betød en kraftig nedsættelse af boliggrundenes pris. Et forhold, der var med til at friste selvbyggere til at købe andele.
Handelsgartner J. Sinius-Clausen fik også godkendt en udstykningsplan for sit areal. Her kunne der opføres ca. 25 parcelhuse. Begge steder skulle der dog først udarbejdes vej- og kloakprojekter. Så man skulle ikke regne med, at byggeriet kunne komme i gang før foråret 1965.

Løse løfter

Selvbyggerne på Gartnerjorden var af Selvbygger-Sammenslutningen mundtligt blevet lovet, at de kunne komme i gang med

byggeriet i løbet af sommeren 1964. Nogle af dem satsede på at bo i skure eller campingvogne på grunden, indtil huset stod færdigt.
Da det kom frem i Aktuelt 24. marts 1964, at Selvbygger-Sammenslutningen ikke ejede Gartnerjorden, forklarede sammenslutningens næstformand, Rüdiger von Münchow, at Sammenslutningen havde fået forkøbsret til Gartnerjorden, og at man handlede ud fra det grundlag. *"Det var dog ikke meningen, at selvbyggerne skulle være begyndt, før de havde fået besked fra Selvbygger-Sammenslutningen,* " sagde Rüdiger von Münchow og tilføjede: *"Jeg er af den opfattelse, at vi er gået retmæssigt frem''*.
Det var der dog delte meninger om.
Farum kommune med borgmester, tømmerhandler Mogens Bechgaard i spidsen var meget skeptisk over for Selvbygger-Sammenslutningen og dens metoder.
I det konkrete tilfælde Gartnerjorden havde kommunen modtaget en henvendelse fra Boligministeriet, som havde fået en ansøgning fra Selvbygger-Sammenslutningen om dispensation fra bygge-stoppet for 14 selvbyggere. Kommunen havde returneret skrivelsen til ministeriet uden egentligt svar, men med oplysning om, at arealet fortsat var ejet af Sinius-Clausen og ikke af Selvbygger-Sammenslutningen. Derfor kunne Selvbygger-Sammenslutningen heller ikke søge om dispensation.

Lavinen ruller

Selvbygger-Sammenslutningen, der blev oprettet i 1963, og hvis første store projekt var Ryttergården, endte med at bryde sammen i løbet af foråret 1964.
Lavinen begyndte at rulle, da Sammenslutningens juridiske rådgiver, advokat Chr. Barnekow, i april 1964 blev indkaldt til møde for Advokatrådet for at redegøre for sin klientkonto
En af selvbyggerne på Ryttergården i Farum, kontorassistent Torben Stæhr Larsen, havde bedt om at få de 10.000 kr., han havde indbetalt på advokat Barnekows klientkonto tilbage, fordi han ikke mente, der var sikkerhed for grunden, han havde købt. Da pengene

ikke blev tilbagebetalt, indgav selvbyggerens advokat politianmeldelse mod Barnekow og indklagede ham tillige for Advokatrådet, som indledte en disciplinærsag mod ham.
Barnekow var formand for Andelsforeningen Ryttergården, som var et selskab under Selvbygger-Sammenslutningen. I bestyrelsen sad også brødrene Rüdiger og Lothar von Münchow og deres mor Louise Dauner.
I slutningen af april afbrød Selvbygger-Sammenslutningen samarbejdet med advokat Barnekow. De tre andre bestyrelses-medlemmer, brødrene von Münchow og deres mor trak sig fra Andelsforeningen Ryttergården, for at dæmpe uroen omkring Selvbygger-Sammenslutningen. Der blev skrevet meget kritisk om dens forhold, blandt andet i Land og Folk.

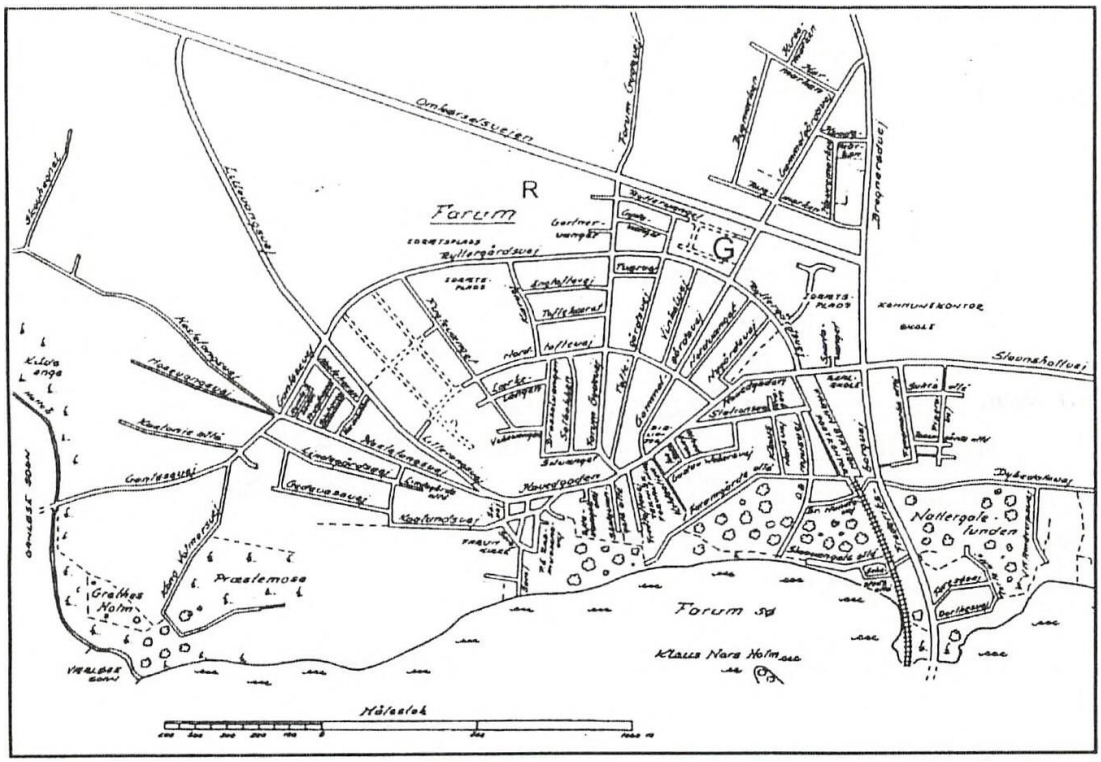

Ryttergårdens jorder –her markeret med R - blev i 1963 af ejerne solgt til tømrermester F. Dannemann Petersen for godt 3 mill. kr. El halvt års tid senere blev grunden solgt videre til Selvbygger-Sammenslutningen for 4,8 mill. kr. Gartner J. Sinius-Clausen solgte aldrig sin grund - den såkaldte Gartnejord – her markeret G – til Selvbygger-Sammenslutningen.

Mange selvbyggere var urolige, stillede spørgsmål og krævede orientering. Selvbygger-Sammenslutningen vægrede sig mod at indkalde til et møde, men fik indsat nogle nye bestyrelses-

medlemmer hentet fra kredsen af selvbyggere. Der blev dog kun offentliggjort to navne. En af dem var magister Godtfred Høpner Petersen, havbiolog, gift og far til to. Ligesom Kate og Peter Nielsen havde han valgt grund på Gartnerjorden i Farum.

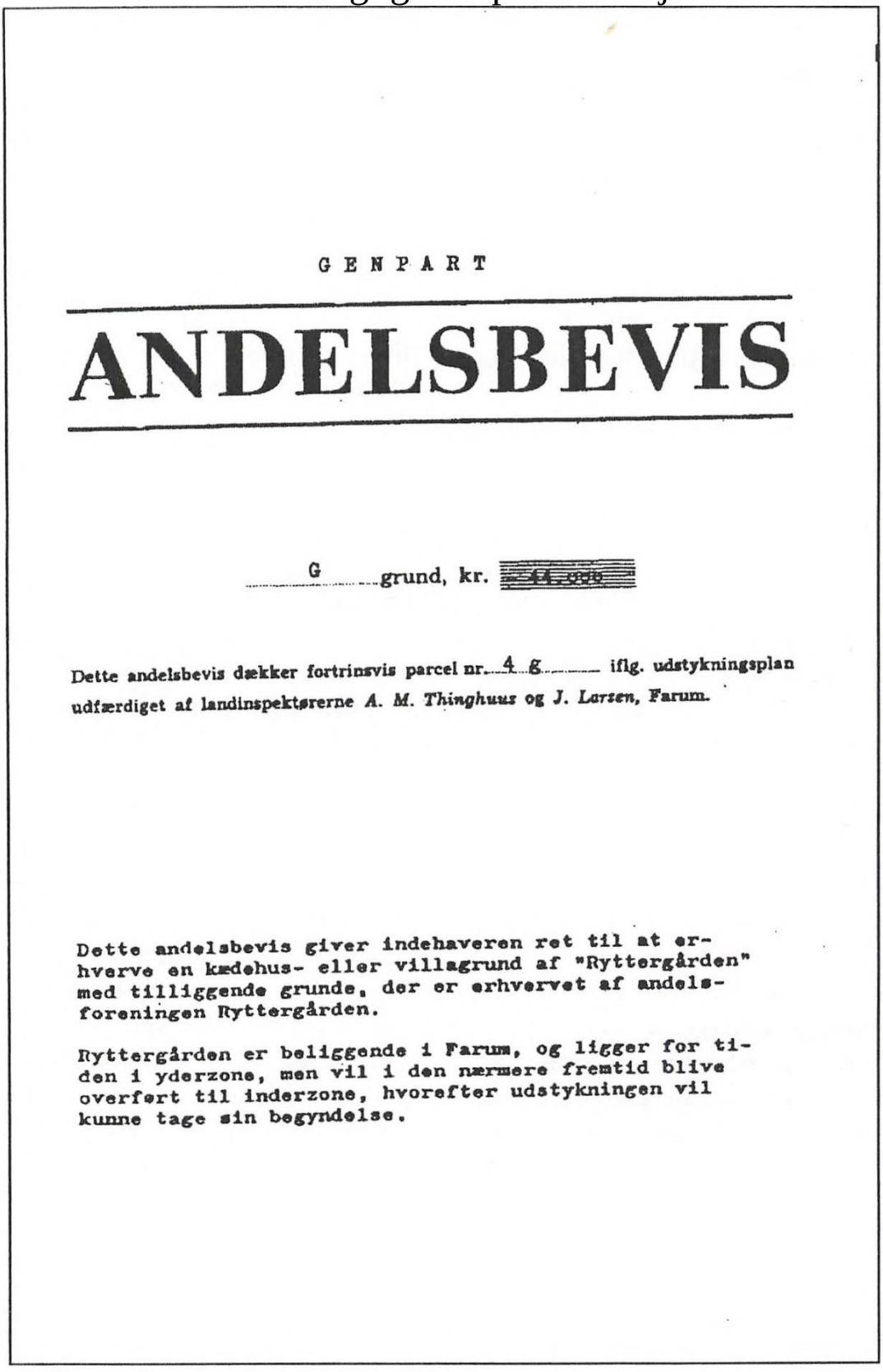

GENPART

ANDELSBEVIS

G grund, kr. [illegible]

Dette andelsbevis dækker fortrinsvis parcel nr. 4 g iflg. udstykningsplan udfærdiget af landinspektørerne *A. M. Thinghuus* og *J. Larsen*, Farum.

Dette andelsbevis giver indehaveren ret til at erhverve en kædehus- eller villagrund af "Ryttergården" med tilliggende grunde, der er erhvervet af andelsforeningen Ryttergården.

Ryttergården er beliggende i Farum, og ligger for tiden i yderzone, men vil i den nærmere fremtid blive overført til inderzone, hvorefter udstykningen vil kunne tage sin begyndelse.

Formand i varm stol

"Vi kom hjem 1960 efter to års ophold i Grønland og søgte med lys og lygte efter muligheder for at bygge. Vi ønskede mere plads om vore to børn end en lejlighed kunne give", fortæller Høpner Petersen, der i dag bor i lejlighed i Bagsværd.

"Selvbyg var meget almindeligt, og adskillige firmaer annoncerede med tilbud på grunde og huse. En dag kom jeg forbi Selvbygger-Sammenslutningen på Nørrevold og fandt deres tilbud interessante. Det så alt sammen fornuftigt ud dengang i efteråret 1963, da vi valgte grund. Sammenslutningen havde udstykningskort, advokat og arkitekt. Vi kunne tage til Lynge og se, hvordan man der opførte selvbyggerhuse efter de arkitekttegninger, vores hus også byggede på. Vi indbetalte 10.000 kr. inden 1. januar 1964, fordi det gav en skattefordel, og fik et andelsbevis på grunden i Farum. "

Godtfred Høpner Petersen sagde ja til at indtræde i Andelsforeningen Ryttergården og dermed i Selvbygger-Sammenslutningens, fordi han regnede med at kunne være med til at udrede trådene og hjælpe sig selv og andre, da der viste sig at være problemer. Høpner Petersen var med til at få advokat Jørgen von Benzon til at se nærmere på Selvbygger-Sammenslutningens forhold. Københavns opdagelsespoliti blev sat på sagen i slutningen af april, for ret hurtigt blev det klart, at tingene ikke var i orden, og at medlemmernes penge sandsynligvis var brugt til andre formål end det tilsigtede.

Borgmester Mogens Bechgaard i Farum forsøgte at få et møde stand med selvbyggerne, fordi han ville i direkte kontakt med de mennesker, der havde investeret i byggegrunde i Farum. Men det var ikke muligt via Selvbygger-Sammenslutningen at få en liste over, hvem de var.

Tre anholdt

Om aftenen den 25. maj 1964 anholdt Københavns Opdagelses-politi tre af lederne af Selvbygger- Sammenslutningen: formanden speditør Jørn Seldal, næstformanden fotograf Rüdiger von Münchow og hans ældre bror maskinmester Lothar von Münchow.

De var alle med i flere selskaber under Selvbygger-Sammenslutningen. De tre blev sigtet for bedrageri og underslæb på flere hundrede tusinde kroner over for foreningens ca. 500 medlemmer. Det var ikke alene i Farum Selvbygger-Sammenslutningen havde afdelinger. Sammenslutningen var også involveret i grundkøb i Hjortespring, Ledøje-Smørum, Slagslunde-Ganløse og Greve-Kildebrønde.
En af sigtelserne mod de tre anholdte drejede sig om transaktioner i forbindelse med køb af 14 grunde på Gartnerjorden i Farum. De 140.000 kr. medlemmerne havde indbetalt til køb af grunden var blevet brugt til et andet projekt. Det viste sig også, at lederne havde overført store beløb til sig selv for at dække gæld og købe nye biler.
Godtfred Høpner Petersen, der var blevet hentet ind som formand for Andels foreningen Ryttergården, da de nu de fængslede havde set problemerne tårne sig op sidst i april, stod den 26. maj på en messe i Fredericia og hjalp sin far med at sælge møbler. Hjemme i Rødovre blev hans kone kimet ned af journalister, der blandt andet ville vide, om hendes mand nu også skulle i fængsel. Det skulle han ikke.
Andelshavernes repræsentanter havde gennem advokat Jørgen von Benzon tværtimod anmeldt den hidtidige ledelse for besvigelser. På grundlag af denne anmeldelse og afhøringer af utilfredse selvbyggere besluttede politiet at skride til anholdelserne. Advokat Jørgen von Benzon indgav på selvbyggernes vegne konkursbegæring mod Selvbygger-Sammenslutningen.

Købt eller solgt

Efter at Selvbygger-Sammenslutningens ledere Jørn Seldal samt brødrene Rüdiger og Lothar von Münchow var blevet fængslet 26. maj 1964, kom de mange hundrede andelshavere på Ryttergården og andre steder for alvor i knibe. De anede ikke, om de var købt eller solgt.
De frygtede, at de aldrig kom til at bygge hus på den grund, de havde investeret i, og at deres penge for altid var tabt.

Andelshavernes repræsentanter, der var blevet trukket ind i Selvbygger-Sammenslutningen i slutningen af april, da problemerne begyndte at tårne sig op, blev nu nødt til at optræde som ledelse over for andelshaverne og de ansatte på Selvbygger-Sammenslutningens kontor.
28. maj holdt de det ellers lukkede kontor på Nørrevoldgade i København åbent. Kontoret blev bestormet af vrede og bekymrede andelshavere, som kun vidste, hvad de havde læst i aviserne, og det var foruroligende.
De kunne intet konkret få at vide, og nogle af dem skældte ud på den fungerende ledelse, som forsvarede sig med, at de kun havde påtaget sig opgaven, fordi de selv var i samme situation som de mange andre medlemmer.

Andelshavere til krisemøde

Farums borgmester Mogens Bechgaard lovede ingen hjælp til selvbyggerne, men sagde, at han havde medlidenhed med dem. De fik stillet Paltholmskolens aula til rådighed til et møde 4. juni 1964. Der blev stuvende fuldt i skolens aula. 400 mennesker var mødt op, deriblandt mange advokater og folk fra kommunen, samt naturligvis journalister. Blandt mødedeltagerne var 121 fortvivlede andelshavere.
Advokat Jørgen von Benzon, som sammen med advokat Claus Arup arbejdede for at redde situationen for Ryttergårdens selvbyggere, så de alligevel kunne komme til at bygge, trods de kaotiske forhold i Selvbygger-Sammenslutningen, opfordrede alle andelshavere til at melde sig hos ham. Det viste sig, at der ikke eksisterede en fuldstændig fortegnelse over andelshavere i Selvbygger-Sammenslutningen.

Redningsmænd og gribbe

I dagene forud for mødet 4. juni kunne aviserne berette om tilbud fra flere forskellige redningsmænd.
Et af tilbuddene kom fra ejendomsmægler N.S. Høm, der ved forhandlinger med Ryttergårdens pantebrevsejere, som truede med

tvangsauktion, havde fået skåret 1,3 mio. kr. af grundens pris. I korte træk gik tilbuddet ud på, at Finansbankens formand Alex Brask Thomsens finansieringsselskab Ultim, som havde pantebreve i Ryttergården, skulle købe gården på en tvangsauktion og overdrage den til selvbyggerne med Høm som garant.
Et andet tilbud kom via landsretssagfører Henrik Hoffmeyer på Sparekassen Bikubens vegne. Bikuben tilbød at købe pantebreve til nedsat pris fra de tidligere ejere, som var parate til at sige farvel til 750.000 kr. Pantebrevene tilhørte tømrermester Dannemand Petersen og entreprenør Søren Larsen, som året før havde købt Ryttergården for penge, lånt i Finansbanken. De havde givet godt 3 mio. kr. for gården og solgt den videre til Selvbygger-Sammenslutningen for 4,8 mio. kr. få måneder senere.
Farums borgmester, Mogens Bechgaard, udtrykte på mødet endnu engang sin sympati med selvbyggerne, men lovede ellers ikke noget.
"*Vi vil hverken på den ene eller den anden måde yde støtte til de gribbe, der nu flokkes om Farum Ryttergaard*," sagde Mogens Bechgaard i følge Politiken 5. juni 1964.

Bikuben træder til
Den redningsmand, der blev valgt, var Bikuben, som opkøbte pantebrevene og fik sikret Ryttergården for selvbyggerne. Pantebreve for 1.350.000 kr. blev købt for 567.000 kr. Prisen for Ryttergården blev dermed reduceret til 4,1 mio. kr. Også 12 grunde på Gartnerjorden blev købt.
På et medlemsmøde i Andelsforeningen Ryttergården i Farum 21. juni 1964 blev Bikubens redningsaktion bekræftet.
Andelsforeningen fik ved den lejlighed også en lovformeligt valgt bestyrelse, som kom til at bestå af cand. mag. G. Petersen, bankfuldmægtig Ove Jürs, ingeniør Flemming Kruse, ingeniør Th. Krüger og kleinsmed Ostenfelt Petersen. Advokaterne Claus Arup og Jørgen von Benzon blev suppleanter.

Rejsegilde

Senere begyndte for Andelsforeningen Ryttergården en kamp med Farum kommune om den endelige udstykningsplan. I 1965 kunne byggeriet omsider komme i gang med nye samarbejdspartnere, nemlig Kooperativ Byggeindustri A/S og Arkitekternes Typehuskontor. Det begyndte på Gartnerjorden. På Ryttergården startede byggeriet først i 1966.

Den 17. oktober 1965 blev der holdt rejsegilde på det første af de 12 huse på Gartnerjorden. Det var Kate og Peter Nielsens. Som det eneste par uden børn, var de nået længst frem.

"Vores hus blev brugt som demonstrationsbyggeri", forklarer Kate Nielsen. Her viste arkitekt og håndværkersjak trin for trin, hvordan selvbyggerne skulle gribe opgaverne an. Husene blev opført af gasbeton, og selvbyggerne skulle udføre alt det arbejde, de måtte. På dagen for rejsegildet var alt lutter smil.

Borgmester Mogens Bechgaard, hvis tømmerhandel leverede tømmeret til selvbyggernes huse, var til stede og sagde ifølge Berlingske Tidende:

"Engang gjorde den opfattelse sig gældende, at vi her i Farum ikke var glade for selvbyggerne. Intet er mere forkert. Ja, det er en stor misforståelse Vi har altid været glade for at få selvbyggere, men der var jo visse problemer, som skulle og måtte løses. De er løst. Heldigvis. I dag, hvor vi kan se de første resultater, kan jeg føje til: Vi er stolte over vore selvbyggere".

Høpner Petersen fik også bygget sit hus på Gartnerjorden med hele familiens hjælp og i vinterens kulde. Lis Ramsing Petersen mindes, hvordan hun skyllede isen af fliserne til badeværelserne, inden de kunne sættes op. Parret havde huset på Ryttervænget 15 til 1998, hvor det blev solgt til deres søn, som bor der i dag med sin familie. Også Kate og Peter Nielsen boede i mange år i deres selvbyggerhus.

Andelsforeningen lukker

1 1969, da alle huse var færdige, blev Grundejerforeningen Ryttergården dannet.

Den gamle Ryttergård blev revet ned og solgt som fire grunde. Industrigrunden var også blevet solgt fra.
Andelsforeningen Ryttergården opløste sig selv i 1974, da byggeregnskabet var endeligt gjort op.
Historien om Andelsforeningen Ryttergården og Selvbygger-Sammenslutningen begyndte med kaos og krimi i 1964, men endte med et pænt parcelhuskvarter, hvis huse her i år 2000 ligger i millionklassen.

Dommen

Den 8. marts 1965 blev tre af lederne i Selvbygger-Sammenslutningen idømt fængselsstraffe. Den 35-årige speditør Jørn Seldal, der blev anset for hovedmanden bag bedragerierne, fik to et halvt års fængsel for underslæb. Den 36-årige fotograf Rüdiger von Münchow fik et år og ni måneders fængsel, mens hans bror den 39-årige Lothar von Münchow blev idømt otte måneders fængsel. Tilsammen blev de dømt for underslæb for ca. 500.000 kr. over for Selvbygger- Sammenslutningens medlemmer.
Brødrene Münchows mor, Louise Dauner og advokat Chr. Barnekow, som også havde været sigtet i sagen, slap for tiltale.
Men besvigelserne omkring Ryttergården havde kun kunnet gennemføres, fordi advokat Barnekow havde lagt navn og titel til og derved givet selvbyggerne en falsk sikkerhedsfølelse, hed det i dommens præmisser.

Om Selvbygger-Sammenslutningen

Selvbygger-Sammenslutningen blev stiftet 5. maj 1963 i tilknytning til firmaet Selvbyg I/S, som blandt andre Jørn Seldal og brødrene Münchow var indehavere af.
Ideen bag Selvbygger-Sammenslutningen var, at medlemmerne selv skulle bygge deres huse efter tegninger og med materialer, som foreningen i følge en kontrakt var forpligtet til at købe gennem Selvbyg I/S, der også stod for erhvervelsen af grunde.

Medlemmerne skulle gensidigt støtte hinanden. Som selvbyggere faldt de ikke ind under restriktionerne vedrørende opførelse af boliger, idet de selv stod for arbejdet.
Gennem annoncer om store projekter kom Selvbygger-Sammenslutningen i forbindelse med en stor kreds af mennesker, som ønskede eget hus. Mange meldte sig ind i foreningen og betalte mellem 5.000 kr. og 10.000 kr. på andelsbeviser, som senere skulle erstattes med skøder.
Man anslog i Berlingske Tidende 26. maj 1964, at de ca. 500 medlemmer havde indbetalt mellem to og tre mio. kr. Kun få havde kunnet gå i gang med at bygge.

Fjendtlige opkøb

Når Farums borgmester Mogens Bechgaard så med nærmest fjendtlige øjne på Selvbygger Sammenslutningen i foråret 1964, var det fordi den opererede flere steder i Farum og forsøgte at tvinge kommunen til at byudvikle andre steder og i et andet tempo end borgmesteren og hans meningsfæller ønskede.
Bechgaard, der var blevet valgt på Borgerlisten i 1962, blev borgmester i efteråret 1963, da den daværende konservative borgmester Tage Møller blev stadsingeniør i Gladsaxe og frasagde sig borgmesterposten.
Bechgaard ønskede en udbygning mod øst, hvor kommunen i de to foregående år havde købt gårdene Paltholm og Bybæk, og hvor en ny motorvej til Hillerød var under planlægning.
Gårdejer Einar Frandsen, viceborgmester og Venstres eneste repræsentant i kommunalbestyrelsen, havde andre planer, skønt han sammen med socialdemokraterne havde været med til at støtte Mogens Bechgaard som borgmester.
Einar Frandsen ejede Lillevangsgården nord for Ryttergården. Den ville han gerne sælge inden 1. januar 1965, hvor kapitalvindingsskatten ville blive tungere. Einar Frandsen gik i samarbejde med Selvbygger- Sammenslutningen, som i april

1964 begyndte at annoncere efter interesserede andelshavere til grunde på Lillevangsgårdens jorder. En ny andelsforening var oprettet under Selvbygger-Sammenslutningen til formålet.
Borgmester Mogens Bechgaard fik forhindret andelssalget af Lillevangsgården ved at gå til pressen og forklare interesserede købere, at grundene ikke ville kunne bebygges før om 5-10 år. De lå i yderzone, og kommunen havde ikke planer om at ændre den status i de næste mange år.
Mogens Bechgaard var rystet over Selvbygger-Sammenslutningens annoncer. Til Aktuelt sagde han 10. april 1964:
"Lillevangsgårdens bebyggelse ligger så langt fra Farum Kommunalbestyrelses flertals tanker om, i hvilken retning Farum skal gå, at jeg indtrængende må advare folk mod at investere penge i andelsbeviser, såfremt man påregner at kunne gå i gang med byggeri inden for et år. Jeg håber også at viceborgmester E. Frandsen, Lillevangsgården, har gjort Selvbygger-Sammenslutningen klart, hvad flertallet i Farum vil", advarede Mogens Bechgaard.
Allerede i løbet af april opgav Selvbygger-Sammenslutningen projektet med at sælge Lillevangsgården i andele.
Gården blev først solgt efter Einar Frandsens død i 1972. Hans enke fik 10 mio. kr. for den.

Ryttergårdens grundejerforening øverst. Dernæst Ryttervænget og nederst Gartnervænget. Danmark set fra luften 1978

Vejnavne i Farum (Fortsat fra sidste nummer)

Af Signe Thomsen

I sidste nummer af Majtræet beskrev jeg, hvorledes de nye veje i 1920'erne og 30'erne på Farumgårds tidligere jorde blev opkaldt efter enkeltpersoner. Ofte personer, der ikke havde den store tilknytning til Farum, men som havde gjort sig gældende i forbindelse med udviklingen omkring Slangerupbanen og oprettelsen af Slangerupbank og Jernbanehotellet – 3 vigtige tegn på Farums overgang fra landsby til stationsby.

Da den store befolkningsvækst for alvor satte ind i 1950'erne, hvor Farums befolkning voksede fra 2.500 indbyggere til 16.500 i 1980 opstod der mange nye veje og parkbebyggelser især i Farum og Stavnsholt.

De første nye kvarterer opstod i Farum Vest og Midtbyen, hvor gårdene i Farum landsby solgte deres jorde til private selskaber, jvf. artiklen om Ryttervænget og Gartnervænget.

Luftfoto af Farum 1959. Bemærk, hvordan vejføringen følger gårdenes markskel. Furesø Museer og Arkiv.

I Farum Øst/Stavnsholt, der blev bebygget i løbet af 1970'erne og 80'erne, var det kommunen, der stod for salget, da den i løbet af 1960'erne købte jorden fra de gårde, der ikke allerede var solgt og udstykket til kolonihaver (Brudegårdens og Søgårdens jord). På disse jorde blev der bygget parkbebyggelser, hvor der blev oprettet cykel-og gangstier, således at fodgængere og cykellister kunne færdes trygt uden at komme i kontakt med biler.

Farum Øst 2001. Nederst i venstre hjørne ses Marie Kruses Skole fra 1971 og nederst i højre hjørne ser man Stavnsholt Landsby. Området nord for Paltholmvej er domineret af parkbebyggelser. Der er ingen synlige tegn af de gamle markskel som i Midtbyen. Danmark set fra Luften, Det Kgl. Bibliotek.

Byudviklingen har således været meget forskellig i de enkelte områder af Farum, men en ting er fælles og det er navngivningen. Efterhånden som de gamle gårde blev nedlagt dukkede deres navne op, ofte flere gange i såvel vej- som parknavne. Ja flere af gårdene gav også navn til skoler og andre offentlige institutioner. Et eksempel er Paltholmgård, der blev købt af kommunen i 1963. I dag kan vi finde dens navn flere steder: Paltholmskolen, Paltholmpark, Paltholmvej og Paltholmterrasserne. I bogen af *Gudrun Lund Meyer: Farums veje fra 1998*, har hun nævnt 37 gårde fra Farum og Stavnsholt, hvis navn indgår i Farums vejnavne. Der er ingen fra Bregnerød, hvilket skyldes, at der ikke skete nogen egentlig byudvikling i denne landsby.
Man kunne tro, at der også var veje opkaldt efter nogle af de bønder, der igennem tiderne havde stor betydning for Farum Sogn. Ingen af dem har fået opkaldt en vej efter sig, hvilket ikke er mærkeligt. De kapitalstærke københavnere, der i første halvdel af 1900-tallet fik opkaldt veje efter sig, opfattede sig selv som enkeltindivider, hvis succes var deres egen fortjeneste. Det passede godt ind i datidens tankegang. I et bondesamfund som Farum var det gården – slægtsgården, som betød noget. Den enkelte så sig i højere grad som en del af en slægt, hvis ansvar det var at tage vare på den jord, som man havde arvet eller giftet sig til. Ens plads i det hierarki, der fandtes i landsbyen afhang af, om man tilhørte gårdejerstanden og dernæst hvor stor ens gård var. Det er derfor meget forståeligt, at det blev gårdenes navne, der lever videre i vejnavnene i Farum Sogn.
Mange veje i de nye kvarterer fik navne efter frugter, træer, kornsorter, dyr eller fugle, der alle minder om et ikke så fjernt landbrugssamfund.
Mange af disse navne passer også fint til de mange villakvarterer med store haver og de mange grønne områder i Farum samt de nærliggende skove.

Klostertur fredag d. 4. september kl. 9.30-16.00

Hvorfor er klostre i Nordsjælland en del af Farums lokalhistorie? Det er de fordi Farum Sogn opstod i middelalderen samtidig med byggeriet af klostrene og er en del af den samme historie. Farum Kirkes ældste del menes opført 1125-1150 af Hvideslægten, der opførte 77 kirker alene på Sjælland, hvoraf Roskilde Domkirke, Sorø Klosterkirke og Vor Frue Kirke i Kalundborg er blandt de største. Senere overtog Roskildebispen jorden i Farum Sogn og opførte Farumgård, hvor hans foged skulle sikre at fæstebønderne betalte deres tiende til bispen. Hvideslægten sad også på ærkebispesædet i Lund i perioden 1178-1224, hvilket kan forklare, at døbefonten i Farum Kirke, der er fra ca. 1200, er lavet i skånsk sandsten i Hyllie-typen, som tilskrives Lunds Domkirkes stenhuggere. Farum Kirke er en af 3 kirker i Danmark, der har denne type, hvilket tyder på en tæt forbindelse til Lund Domkirke. Der opførtes ca. 2000 kirker i Danmark i det 12. århundrede, hvilket stort set svarer til det antal kirker, der findes i dag.
I samme periode blev der opført klostre rundt i Danmark, som i starten blev beboet af munke fra Sydeuropa. Der fandtes mange forskellige klosterordener og de tre klostre/klosterruiner, som vi skal besøge repræsenterer 3 forskellige ordener med hver sit særpræg.
Overgangen fra vikingetiden til middelalderen betød simpelthen, at Danmark nu blev en integreret del af Vesteuropa. At Danmark blev en del af den romersk-katolske verden fik ikke blot betydning for religionen, men vi blev en del af et fælles sprogområde og kendskabet til latin gav adgang til videnskabelige skrifter på universiteterne i Sydeuropa og de lærdomscentre som mange klostre var. Vores lovgivning og opbygningen af en stærk kongemagt i løbet af middelalderen blev et resultat heraf.

Æbelholt Kloster blev opført på sin nuværende placering i 1176, hvor abbed Vilhelm, støttet af biskop Absalon fra Hvideslægten, flyttede klostret fra Eskildsø i Roskildefjord. Abbed Vilhelm, der

var født i Paris, var efter ønske fra biskop Absalon, der havde studeret i Paris, kommet til Eskildsø i 1165 med et antal franske augustinermunke. Klostret blev et sted, hvor rejsende og fattige kunne få mad og lægehjælp. Dette kloster er således et godt eksempel på klostervæsnets betydning for lægevidenskaben, da man ved udgravninger i 1930-60 fandt 800 grave. En del af skeletterne kan ses på museet og giver et godt indblik i datidens lægekunst. Desuden er der en fin klosterhave med mange medicinske planter.

Sådan kan klostret have set ud – og det er hvad vi kan se nu.Museumns.dk

Esrum Kloster blev oprettet i 1151. Initiativtageren var ærkebisp Eskil fra Lund. Esrum kloster blev grundlagt som datterkloster af Clairvaux og blev stammoder til 12 klostre i Danmark og Nordtyskland og blev således det største og mest betydningsfyldte cistercienserkloster i Norden. Eskil havde tilbragt flere år i klostret i Clairvaux og desuden været i Jerusalem og Sydfrankrig. Cistercienserordenen var kendetegnet ved ordene ”Bed og arbejd” og deres klostre blev grundlagt i øde områder, hvor man kunne dyrke markerne. Cisterciensere arbejdede med den nyeste teknologi. De var dygtige bygmestre, landmænd, gartnere og møllere. De hentede erfaringer hjem fra deres netværk i hele Europa og langsomt omformede de landskabet: De byggede det store klosterkompleks, gravede damme og kanaler, opførte møller

og masser af værksteder. Da abbed Vilhelm havde problemer med vandrør, henvendte han sig til Esrum Kloster og bad Eskil sende nogle munke til Æbelholt Kloster for at løse problemet. Senere henvendte biskop Absalon sig til klostret, da der var brug for folk til at færdiggøre Sorø Klosterkirke, der skulle være Hvidernes gravkirke. Efter reformationen blev størstedelen af klostret revet ned og den resterende del omdannet til kongeligt jagtslot.

Denne fløj er tilbage af det store klosteranlæg. En anden vigtig bygning er Møllegården, der er indrettet til cafe.

Vor Frue Karmeliterkloster med Sct. Mariæ Kirke blev bygget efter tilladelse af Erik af Pommern i 1430, men brændte i 1450, så den nuværende bygning er fra ca. 1500. Karmeliterordenen var tiggermunke, som gav afkald på fast ejendom og indtægter, hvorved de adskilte sig fra de to andre beskrevne klostre, der begge ejede meget jord og fik store gaver fra kongelige og andre rige slægter. Tiggermunkeklostre blev derfor anlagt i byerne, hvor munkene kunne ernære sig ved almisser og arbejde. I 1516 fik klostret i Helsingør kongelig bevilling af Chr. d. II til at drive hospital for Øresundsbyens mange udenlandske søfolk. Efter reformationen i 1536 blev klostret omdannet til et almindeligt hospital i 1541. Siden oprettedes der ”ældreboliger” for kvinder. Sct. Mariæklostret er det bedst bevarede middelalderlige klosteranlæg i Nordeuropa.

Sct. Mariæ Kirke og klostergård.

Dagens program:

Kl. 9.30: Afgang med bus fra parkeringspladsen ved Stien, Bifrostvej

Kl.10-11: Æbelholt Kloster. Rundvisning med guide og besøg i museet.

Kl. 11.30-13.30. Esrum Kloster. Fælles frokost i Møllehuset. Efter frokost vil der være mulighed for en kort guidet tur med Leif Thomsen, der vil fortælle om klostret og dets historie før og efter reformationen.

Kl. 14.-15. Vor Frue Karmeliterkloster med Sct. Mariæ Kirke. Rundvisning med guide.

Kl.16. Tid til farvel på parkeringspladsen.

Pris: 300 kr. Prisen inkluderer følgende: bustur, entreer, guidninger og frokost inkl. drikkevarer.

Tilmelding til Alice på mail svendsen.alice@gmail.com i perioden 1.august -19. august. Der er plads til 62 personer.

Når Alice har accepteret tilmelding skal betaling ske på: reg.9570 konto:12394349 eller MobilePay 789127. Husk navn

WWW.vaerloesehistorie.dk

Alle vores medlemmer er meget velkomne til at deltage i møder arrangeret af Værløseegnens Historiske Forening.

FLF's bestyrelse

Anette Jerking
Formand
Samarbejdsforum
Tlf.: 3014 2730

Mail: jerkinga@gmail.com

Susanne Lund-Larsen
Næstformand
Tlf.: 2467 0589
Mail: susannelundlarsen@gmail,com

Lone Damm Nielsen
Sekretær
Tlf.: 2236 9819
Mail:lone.damm.nielsen@gmail.com

Alice Svendsen
Kasserer
Tlf.: 4250 4512
Mail: svendsen.alice@gmail.com

Signe Thomsen
Redaktør af Majtræet
Tlf.: 5131 8530
Mail:signefarum@gmail.com

Bodil Danielsen
Tlf.: 2149 3693
Mail: dinkie@live.dk

Stig Møller
Trykning og uddeling af Majtræet
Tlf.: 5119 4408
Mail: ronnehus@gmail.com

Lise Rasmussen
Majtræet
Tlf.: 5140 8599
Mail: rasmussenvvs@mail.dk

Hans-Jørgen Kristensen
Webmaster og samarbejdsforum.
Tlf.:4040 0864
Mail: hjk@nete.dk

Lisbeth Aagaard
Suppleant
Tlf.; 2639 4276
Mail: lisbethkan@gmail.com

Peter Sibbesen
Suppleant
Trykning og uddeling af Majtræet
Tlf.: 4495 5379

Revisorer
Bjarne Rust
Claus Fick

Kalender
Efteråret 2026

Fredag d.4. september 9.30-16.00. Bustur til 3 klostre i Nordsjælland. **Se s. 19-22.**
Kun for medlemmer. 62 pladser. Først til mølle princippet. Tilmelding til Alice på mail svenden.alice@gmail.com i perioden **1.august -19. august**. Når Alice har accepteret tilmelding skal betaling ske på; reg.9570 konto:12394349 eller MobilePay 789127. Husk navn.

Onsdag den 30. september kl. 16 – Besøg i den "Blå by" Fuglsangpark.
Ole Bondo Christensen og Ida Andersen, som bor i Fuglsangpark, vil guide os rundt og fortælle om det spændende byggeri. Efter rundvisningen bydes der på et traktement i deres fælleshus.
Pris: Medlemmer: 60 kr. Andre: 75 kr. Tilmelding og betaling til Alice senest d.24 september. Betaling skal ske på: reg.9570 konto:12394349 eller MobilePay 789127. Husk at skrive navn.
Sted: Parkeringspladsen ved Lyngholmskolen, Hvilebækgårdsvej 1

Torsdag d. 29. oktober kl. 19.30. Udskiftningen i Farum Landsby.
Kai Beck-Andersen vil holde et foredrag om udskiftningen i Farum Landsby, hvor bønderne skulle dele den fælles jord. En tid, hvor meget var på spil for den enkelte bonde, hvilket nok kunne give anledning til nogle uenigheder.
Sted: Gedevasevang. Hestetangsvej 30 A

Torsdag d. 26. november kl. 18.00. Årets traditionsrige julefrokost med amerikansk lotteri, julequiz, fortællinger og sange. Tegneren Claus Seidel vil fortælle historier bl.a. om sine tegninger til John Høybys nye sangbog. Kun for medlemmer af foreningen. Pris: 200 kr. Tilmelding til Alice senest d.18. november og betaling på: reg.9570 konto:12394349 eller MobilePay 789127. Husk at skrive navn.
Sted: Gedevasevang. Hestetangsvej 30 A